

Asia: VN/13193/2025

Lausuntopyyntö: luonnos valtioneuvoston asetukseksi vesihuollosta

Lausunnonantajan lausunto

1 § Soveltamisala

Ei kommentoitavaa.

2 § Kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältö

HSY kannattaa veloitetta vesihuoltosuunnitelman laadinnasta. Näkemyksemme mukaan tämä tukee vesihuoltolaissa säädettyä vesihuollon kehittämisveloitetta ja edistää sen suunnitelmallisuutta. Haluamme tuoda esiin, että HSY:n jäsenkunnat ovat laatineet yhteistyössä HSY:n kanssa säännöllisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmia myös sen jälkeen, kun velvoite suunnitelmien laatimisesta poistui aiemman lakiuudistuksen yhteydessä. Ajantasaista kehittämissuunnitelmaa on pidetty HSY:n jäsenkunnissa tärkeänä työkaluna.

Näemme, että asetukseen esitetyt suunnitelman sisältövaatimukset selkiyttävät suunnittelua ja ohjaavat suunnitelmia valtakunnallisesti yhtenäisempään suuntaan. Taustamuistiossa on esitetty asetusta huomattavasti yksityiskohtaisempaa ohjeistusta, joka saattaa käytännössä muodostua velvoittavaksi. Mikäli nämä ohjeet katsotaan olennaisiksi suunnitelman sisällön kannalta, olisi perusteltua sisällyttää ne suoraan asetukseen taustamuistion sijaan. Tämä selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi sääntelyä.

Taustamuistion ohjeistuksen mukaisesti suunnitelmaan sisällytettävät kuvaukset kunnan vesihuollon omistajapolitiikasta ja omistajaohjauksen järjestämisestä, samoin kuin selvitys siitä, mitkä viranomaiset kunnassa vastaavat vesihuollon kehittämisestä ja järjestämisestä, selkiyttävät näkemyksemme mukaan vesihuollon kehittämisen ja järjestämisen vastuita. Näiden asioiden kirjaaminen suunnitelmaan lisää läpinäkyvyyttä ja helpottaa vesihuollon ohjaukseen ja kehittämiseen liittyvien vastuiden ymmärtämistä.

3 § Omaisuudenhallintasuunnitelman sisältö ja ajan tasalla pitäminen

OmaisuuDENhallinnan suunnittelu on HSY:n näkemyksen mukaan edellytys keStävälle vesihuoltotoiminnalle, joten suunnitteluun velvoittaminen on perusteltua. Asetuksessa esitetyt omaisuudenhallintasuunnitelman sisältövaatimukset kattavat näkemyksemme mukaan hyvin omaisuudenhallinnan taktisen ja operatiivisen tason suunnittelutarpeet. Sisältövaatimukset ovat kuitenkin osin melko yksityiskohtaisia. OmaisuuDENhallinta on johtamisjärjestelmä, joka edellyttää myös strategista ajattelua ja johtamista. Onkin syytä vielä harkita olisiko tarkoituksenmukaisempaa edellyttää yleistasoisempaa kuvausta omaisuudenhallinnan toimintatavoista ja prosesseista sekä omaisuudenhallinnan kehittämisen askeleista vesihuoltolaitoksella.

HSY ehdottaa, että asetuksen tarkoittama omaisuudenhallintasuunnitelma-asiakirja olisi yhteenveto 1 momentin 1–5-kohdissa esitetyistä yksityiskohtaisista suunnitelmista. Tämän käsityksen saa perustelumuiStiosta, mutta nyt asetustekstissä vain investointisuunnitelmaa koskevassa kohdassa 3 on määritelty, että omaisuudenhallintasuunnitelmaan tulee yhteenveto tarkemmasta investointisuunnitelmasta. Vastaava kirjaus pitäisi olla myös muissa kohdissa. Perusteena tälle on se, että omaisuudenhallintasuunnitelman sisältämät suunnitelmat ovat vesihuoltolaitoksesta riippuen hyvinkin laajoja ja kuten asetus mahdollistaa, osa niistä laaditaan suoraan erilaisiin tietojärjestelmiin. Esimerkiksi verkoston ja sen laitteiden ominaisuus- ja sekä kuntotiedot dokumentoidaan paikkatietomuodossa useimmiten verkkotietojärjestelmään, eikä niitä ole perusteltua viedä yksityiskohtaisesti asiakirjaan. Sama koskee kunnossapitosuunnitelmia ja huolto-ohjelmia, jotka on yleensä tallennettu yksityiskohtaisina kunnossapitotietojärjestelmiin. Toinen edellistä merkittävämpi peruste on se, että erityisesti kohdan 1 mukainen kuntotutkimussuunnitelma sisältää laajasti arkaluontoista, osin jopa salassa pidettävää tietoa. Tämä tieto on pidettävä mahdollisuuksien mukaan suojatuissa tietojärjestelmissä.

Investointi- ja taloussuunnitelmien laatiminen 20 vuodelle on kannatettavaa. HSY:n kokemuksen mukaan on kuitenkin otettava huomioon, että aikavälillä 10-20 vuotta epävarmuudet suunnittelussa kasvavat merkittävästi, eikä hankekohtainen tarkka aikataulusuunnittelu ole kaikkien hankkeiden osalta resurssimielessä järkevää. Esimerkiksi verkostosaneerausten osalta HSY:ssä on otettu käyttöön ns. saneerauspankki, johon kootaan tunnistetut saneeraushankkeet sen hetkisen omaisuudesta saatavilla olevan tiedon perusteella priorisoidussa järjestyksessä. Samalla investointiohjelmaan varataan saneeraustarpeisiin perustuva ja HSY:n tavoitteita vastaava budjetti verkostosaneerauksille. Tietojen tarkentuessa saneerauskohteet aikataulutetaan tarkemmin budjetin sallimissa rajoissa. Toimintatapa tulisi sallia investointisuunnitelmaa laadittaessa. Lisäksi HSY korostaa, että investointisuunnitelma tulisi laatia kattavasti tunnistettuihin investointitarpeisiin perustuen. Investointitarpeita mallinnetaan laitoksen taloutta sekä maksuja vastaan, jotta löydetään tasapaino talouden ja investointitarpeiden välillä. Tämä edellyttää useimmiten investointitarpeiden priorisointia.

OmaisuuDENhallintasuunnitelman ajan tasalla pitäminen ja päivittäminen tarvittaessa on tärkeää. Asetuksessa veloitetaan tarkistamaan suunnitelma vuosittain ja päivittämään tarvittavilta osin. HSY:n kokemuksen mukaan kaikkia omaisuudenhallintasuunnitelman kokonaisuuteen kuuluvia eri osa-alueiden suunnitelmia ei ole tarpeen päivittää vuosittain. Olisi kuitenkin hyvä, että vesihuoltolaitos sisällyttää omaisuudenhallintasuunnitelman yhteenvetoon eri osa-alueiden suunnitelmien suunnitellun päivityssyklin tai kuvauksen niiden jatkuvasta päivittämisestä.

Päivityssykli riippuu vesihuoltolaitoksen suunnittelukäytännöistä sekä toiminta-alueen olosuhteista ja se tulee pystyä määrittelemään laitoslähtöisesti.

4 § Varautumissuunnitelman sisältö

Varautumissuunnitelman sisältövaatimus on kattava.

Muistion tarkentavissa kirjauksissa olisi hyvä tuoda esiin harjoittelun toistuvuuden ja laajuuden merkitystä. Harvoin toistuvat laajat harjoitukset eivät tue häiriötilanteissa tarvittavien taitojen rutinoitumista. On tärkeää painottaa varsinkin harvemmin osana arkea toistuvien poikkeuksellisemmissa häiriötilanteissa tarvittavien taitojen harjoittelemista (esim. toiminta ilman tiettyjä normaalisti käytössä olevia järjestelmiä, normaalityöstä poikkeavat roolit). Harjoituksia voidaan ja kannattaa järjestää vesihuoltolaitoksilla totuttua pienemmässä mittakaavassa siten, että keskitytään harjoittelemaan jopa yksittäisiä taitoja kerrallaan. Tällaisten harjoitusten suunnittelu ja toteuttaminen ei vaadi yhtä paljon resursseja kuin laajat harjoitukset.

Varautumissuunnitelman ylläpidon osalta tulisi painottaa suunnitelman päivitysten toteuttamista aina muutosten yhteydessä ja kun käytäntö osoittaa suunnitelman osittaisen muokkaamisen tai täydentämisen tarpeen. Muuten ei voida varmistua siitä, että suunnitelma on ajan tasalla ja tarkoituksenmukainen, kun sitä häiriötilanteen sattuessa tarvitaan. Lisäksi on tärkeää tasaisin väliajoin tarkistaa suunnitelman ajantasaisuus kokonaisuudessaan. Laajalle tarkistukselle/katselmoinnille laitoksen tulisi suunnitella sopiva katselmointiväli (esimerkiksi kerran kahdessa vuodessa), kuten asetuksessa veloitetaan.

5 § Vesihuoltolaitoksen toiminta palveluiden turvaamiseksi

HSY näkee lakiluonnostekstin olevan kattava.

6 § Vesihuollon poikkeamasta ilmoittaminen

Asetusluonnoksessa ei ole otettu kantaa häiriön vakavuuteen osana merkittävyyden arviointia, vaan nyt tulkinta perustuu yksinomaan häiriön laajuuteen. Esimerkiksi häiriön kesto ja siitä aiheutuva terveydellinen vaara ovat olleet merkittävyyden tulkinnan kannalta olennaisia tekijöitä HSY:llä.

7 § Asiakkaalle toimitettavat tiedot

Asetusluonnoksen mukaan vesihuoltolaitoksen on toimitettava pyytämättä asiakkaalle laskun mukana tai muulla tavalla talousveden hintaa ja kulutusta koskevat pykälässä esitetyt tiedot. Tietojen toimitus asiakkaalle mahdollistaa asiakkaan veden käytön seurannan ja sitä myötä järkevän käytön. Käytön seuraamiseksi on kuitenkin tarpeetonta ilmoittaa kohdassa 3) toimitetun talousveden käyttömaksu litraa ja kuutiometriä kohti. Esitämme, että kohtaa 3) muutettaisiin seuraavasti:

3) toimitetun talousveden käyttömaksu litraa tai kuutiometriä kohti;

Asiakkaiden vedenkulutusta mittaavat vesimittarit esittävät vedenkulutusta kuutioina, jolloin laskutus ja hinnoittelu on myös tarkoituksenmukaisinta esittää kuutioina.

Kohdassa 2) vesilaitosta edellytetään toimittamaan asiakkaalle tieto talousveden käytön vuosittaisesta suuntauksesta ja vertailu vastaavien asiakkaiden keskimääräiseen talousveden kulutukseen, jos tämä on teknisesti toteutettavissa ja nämä tiedot ovat vesilaitoksen saatavilla. Asiakaskohtaisen vedenkäytön seurannan vastuu tulisi olla asiakkaalla jatkossakin. Vesilaitoksille asiakaskohtaisen kulutusseurannan rakentaminen ja tiedon esittäminen vaatii käytännössä erillisiä tietoteknisiä ratkaisuja, joiden edellyttäminen etenkin pienemmiltä vesilaitoksilta voi olla kohtuutonta. Vesilaitoksille tarjottavien valmisohjelmistojen kehittyessä ajan myötä kohdan 2) edellyttämään toimintatapaan pystytään varmasti siirtymään laajasti, mutta tämä tulee viemään vuosia.

8 § Tietojen välittäminen talousveden loppukäyttäjälle

Ei kommentoitavaa.

9 § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksessa kuvattavat tunnusluvut

HSY pitää hyvänä, että tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaaviin tunnuslukuihin liittyvää sääntelyä on tarkennettu. Tämä antaa vesihuoltolaitoksille selkeämmän kuvan siitä, mitä toimintakertomuksessa odotetaan esitettävän, ja parantaa vertailtavuutta sekä raportoinnin yhdenmukaisuutta. Taksarakenteen avaaminen toimintakertomuksessa lisää osaltaan vesihuoltotoiminnan läpinäkyvyyttä.

HSY kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että asetuksessa esitetty asiakkaiden määrä ei aina ole vesihuoltolaitoksilla yksiselitteinen käsite. Asetuksessa oletettavasti tarkoitetaan vesihuoltolain mukaisten asiakkaiden (eli liittyjien) lukumäärää. Voisi olla kuitenkin selkeämpää, jos asetuksessa käytettäisiin käsitettä liittyjämäärä, joka vastaa vesihuoltolain tarkoittamaa asiakasmäärää.

Pidämme myös tärkeänä, että taustamuistiossa on huomioitu asiakastietojen esittämiseen liittyvä tietosuojanäkökulma. Erityisesti se, ettei toimintakertomuksessa tule esittää yksityiskohtaista tietoa kriittisistä asiakkaista, on perusteltu linjaus.

10 § Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavat tiedot

Asetusluonnoksen 10 §:n 3 momentin muotoilu kuluttajien valituksien määrällisestä raportoinnista on haasteellinen vesihuoltolaitoksen kannalta. Valituksien määrittely on liian avoin, sillä asiakkaat voivat antaa palautetta ja vaatia korjaavia toimenpiteitä sekä korvauksia kaikesta laitoksen toiminnasta, niin laskuista, työmaiden aiheuttamasta haitasta, veden laadusta tai painetasosta, viemäreiden tulvimisesta, kaivonkansista, määrättyistä liitoskohdista, liitostöistä, asiointijärjestelmästä tai tilatusta työstä. Oletettavasti asetuksessa tarkoitetaan nimenomaan talousveden toimitukseen liittyvä valituksia, mikä ei kuitenkaan ilmene pykälästä. Epäselväksi myös jää, onko asetuksessa tarkoitettu kirjallinen vastine myös sähköposti tai asiointiportaalista

asiakkaalle annettu vastaus. Vesihuoltolaitokselle päätyy myös valituksia, jotka olisi kuulunut ohjata alun perin toiselle taholle, kuten kaupungille. Nämä aiheuttavat haasteita tilastoinnin yhdenmukaisuudelle.

Asetusluonnoksen 10 §:n raportointi koskee kuluttajilta saatuja valituksia, mutta vesihuoltolaitoksen asiakkaita merkittävä osuus on yhteisöjä, kuten asunto-osakeyhtiöitä. Ehdotuksen mukainen kirjaus edellyttäisi kaikkien palautteiden, reklamaatioiden ja vahingonkorvausten erittelyä kuluttaja-asiakkaisiin ja yhteisöasiakkaisiin. Vesihuoltolaitoksen näkökulmasta kaikilta asiakkailta tulevat valitukset ovat yhtä tärkeitä ja vaativat käsittelyä. Asetusluonnoksen 10 § pitäisi muotoilla vastaamaan sitä, mikä on perimmäinen tavoite valitusten määrällisen raportoinnin takana, ja että asetettu raportointivelvoite voidaan toteuttaa vesihuoltolaitoksissa kohtuullisin toimin.

Pidämme tärkeänä, että vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista säädetään selkeästi ja että tietosisältö on jäsennelty liitteisiin. Tämä tukee tiedonhallinnan systemaattisuutta ja parantaa vertailtavuutta vesihuoltolaitosten välillä. HSY tuo kuitenkin esille, että käytössä olevien tietojärjestelmien tulisi mahdollistaa automatisoitu tiedonsiirto vesihuoltolaitoksen tietojärjestelmästä viranomaisen tietojärjestelmään.

Liitteet 1, 2 ja 3

Ei lisättävää.

Muu palaute asetuseruonnokseen

Ei lisättävää.

Luukkonen Henna
Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY - Helsingin seudun
ympäristöpalvelut -kuntayhtymä, Vesihuolto, Mari Heinonen,
toimialajohtaja. Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.